

LEHKOST A TĚHA

Katarina Kassau

Katarina Kassau se zaměřuje na abstraktně figurativní malbu. Ve své práci balancuje mezi křehkostí a brutalitou, přičemž často využívá symboliku těla, zvířat a náboženských motivů. Ústředním zájmem je pro ni lidská figura v expresivní podobě – jako forma nekonečných možností významu i rozpadu. Člověk jako Boží stvoření – krásný i krutý. Dále zkoumá napětí mezi pocitem uvěznění ve vlastním těle a jeho překročením, mezi zranitelností a krutostí. Tento vnitřní boj chápe jako cestu k transformaci.

Katarina Kassau focuses on abstract figurative painting. Her practice balances fragility and brutality, often incorporating symbolism of the body, animals, and religious motifs. At the core of her interest lies the human figure's expressive form – as a vessel of endless possibilities for interpretation, decomposition, and meaning. Man as a creature of God – both beautiful and brutal. She explores the tension between the feeling of being trapped within the body and the desire to transcend it, between vulnerability and violence. This inner struggle is understood as a path toward transformation.

Instagram: @katarinakassau

V případě zájmu o díla kontaktujte:

If you are interested in the works, please contact:

karel.babicek@supraporta.cz

+420739041677

Velice lehká neslušná smrt

Mučednictví je ze všech smrtí tou nejtrapnější, přidáme-li se všech významů toho slova: je smrtí ubohou, žalostnou a zarmucující stejně jako vyvolávající rozpaky a opovržení. Svatořečené Kateřina Alexandrijská, Barbora, Anežka Římská či Perpetua a Felicitas by mohly vyprávět; kterak byly lámány v kolech, drásány, zahavovány, a především pak zlomyslně a přehlíživě vysmívány, zatímco byly předhazovány šelmám v cirklu i nevěstincích.

Svatý Petr se ukřižováním hlavou dolů nechal pro změnu ponížít sám. Ze studu, že opět a naposledy zapřel svého Pána útekem z Říma, a tedy v pokorné snaze se jeho oběti nepodobat a nečinit si nárok na nečekanou důstojnost smrti, jež měla být sama zahanbující a neslavnou. A která se jevila být něčím marginálním: udávši se na periférii civilizace i na okraji zájmu římského písemnictví, za zdánlivé lhostejnosti vlastního Otce i neochoť učedníků stát Kristovi nablízku.

Svatořečené by mohly vyprávět. I když... Mohly by? Neplatí i pro ně, že spektaklem a slávou své smrti „už mají svou odměnu“ (Mt. 6:5) a na Kristovy následovnice se tím pádem jaksi nekvalifikují, ne zcela? Kde se vlastně v Novém Zákoně říká, že bychom Krista měli či přímo museli následovat i na Golgotu, pakliže se obětoval za nás a nadto naposledy? Není – to když se poněkud podezíravě ptá Jakuba a Jana, zdali mohou „pít pohár, který má pít [on] (Mk. 10:38)“ – přitakání jejich horlivosti o řádek později přece jen poněkud vlažným, zvláště pokud Kristus jedním dechem dodá, že „udělovat místa po mé pravici či levici není má věc; ta místa patří těm, jimž jsou připravena“?

Mučednictví je rozpačité i těmito bezostyšně trapnými otázkami, zvláště pokud je samo svého druhu otázkou. Skvěle to v knize Tíže a milost vystihla Simone Weil († 1943), jež se sama stala mučednicí v bolestné snaze být věrnou Kristu tam, kde mají Petrové tendenci cuknout:

„Zachovat Kristu věrnost bylo [v dobách raného křesťanství] těžké. Šlo o věrnost naprázdno. Daleko snazší bylo zůstat až do smrti věrný Napoleonovi. Později bylo pro mučedníky daleko snazší zachovat věrnost, neboť již existovala církev, síla s časnými přísliby. Umíráme pro to, co je silné, ne pro to, co je slabé, nebo alespoň pro to, co ačkoli momentálně slabé, udržuje si aureolu síly. Věrnost Napoleonovi na Svaté Heleně nebyla věrností naprázdno. Zemřít pro to, co je silné, zbavuje smrt hořkosti. A zároveň celé její ceny.“

Weil je vůči mučednictví příznačně podezřívavou a klade proti němu pojem bída, pod čímž si představme zakusení samého trpného dna stvoření a opuštěnosti Bohem, aniž by jej člověk – nikoli nepodobně Kristu na kříži – přestal věrně milovat, tak trochu jako Job Teda Chianga v povídce Peklo je nepřítomnost Boha. Mysleme tedy bídu, zatímco si ponecháme slovo mučednictví: které je skandální právě tím, že je latentně nesmyslným nebo rovnou blbým, až příliš blízko opovržení stíhající dobré i zlé lotry po Kristově pravici i levici, od nichž je ve chvíli krajní nouze sám Spasitel k nerozeznání.

Však si udělejme malý mezisoučet: zatímco sebevražda a eutanázie se dočkaly jisté glorifikace coby akty svobodného, respektive „rozumného“ či dokonce „slušného“ rozhodnutí („přece nebudu nikoho obtěžovat“), a i vražda si – zvláště je-li vnímána jako spravedlivá – činí nárok na důstojnost revolujícího činu ve jménu idejí, zatímco idealistická smrt na barikádách všeho druhu je aristokratickou už jen coby protiklad kupeckých počtů, ve jménu čeho umírá křesťanská mučednice?

A nejde jen o principiální vzdor víry vůči příběhu, který působí přinejmenším nedůvěryhodně až absurdně („blaze těm, kteří neviděli, a uvěřili“). Nestihá každou mučednici sama o sobě mučivá otázka, kterou Svědomí klade Johance z Arku v Bessonově filmu, totiž: „Jak tě mohlo napadnout, že Stvořitel nebe a země a všeho živého potřebuje právě... Tebe?“ Kdo tvou oběť vlastně chtěl? Kristus? On ti to řekl? A jsi si vážně jistá, že to byl On?

Kdo si tedy může být jistý, že nebyl stržen vlastním patosem, popřípadě – zvláště pokud je křesťanství Weilové šílené ba přímo neslušné svým ztotožněním s bídou, svou nepochopitelnou a nespolečenskou radikalitou – že se neobětuje jako šašek?

A pak je tu onen nemožný úkol jít příkladem ve šlépějích radostné zvěsti a zároveň nejednat na odív... Do čehož – společně se všemi obrazy mučednictví – vstupují Katarininy obrazy, které se po svém perou s podobně nemožným úkolem vydat svědectví utrpení, na které se nedá a snad i nemá dívat, pakliže jej alespoň trochu, alespoň nepřímou, nejsme účastni.

Chápu to tak, že vystavené obrazy svědčí hned dvojímu účtování: s utrpením žen, jehož figura Katarína přímo i nepřímou svědkem a které se jí otvírá, i se samotnou bytostnou utrpení, které na vystavených obrazech intuitivně směřuje od naivoty římských katakomb ke zranění samotné malby, jež do sebe pojímá padlou ošklivost a syrovost trapné smrti: ať už torturou figur hroutících se do zmuchlaných barev nebo nepřijemnou a zároveň neokázalou barevností rozedřených ran, v nichž se krev mísí s prachem a hlínou.

Ve vzdálené, velmi vzdálené ozvěně mučednictví se jedná o svár, který se nedá cele vyřešit, neboť srdci malby prikazuje malý ikonoklastický infarkt: prokázat účtu mučednicí zprávu, jež by byla velebnou a zároveň neokázalou, a do toho ještě zamezit tomu, aby se z trpícího těla nestal idol a tedy dokonat jeho zkázu tím, že se obraz bída stane bédným obrazem. Jinými slovy, vystaví tělo mučednice poslední nespravedlnosti, kterou je – bychom parafrázovali slova Susan Sontag v eseji S bolestí druhých před očima – jeho rozpuštění v obecné obžalobě lidské krutosti, lidského barbarství jako takového.

Lze tak souhlasit s Chestertonovým postřehem z Ortodoxie, totiž že mučednice je „ušlechtilou právě proto, že jakkoli by se zříkala světa či zatracovala lidské pokolení, stvrzuje poslední pouto se světem a umírá proto, aby někdo nebo něco mohlo žít.“ Snad jen že mučednictví, které bychom mohli nazvat takovým utrpením, které je kritickým vědomím samotného utrpení, se oně ušlechtilosti nevědomky zříká.

Protože jsou či nejsou mučednicemi i ty, které přežily, aby na sebe vzaly něčí hanbu či mohly nést svůj či něčí kříž jen o trochu déle? Co kdyby se Petr z podobného důvodu ukřižovat nenechal? Neplatí i pro mučednice, zvláště ty bezejmenné, ať už na Ukrajině či kdekoli jinde, kde utrpení polyká jména, že úměrné své pokoře, hrdosti a bédnosti „nevědí, co činí“? A není právě toto v obžalobě lidské krutosti trapné?

**Mgr. Ondřej Váša, Ph.D.,
teoretik vizuální kultury**

A very easy indecent death

Martyrdom is the most embarrassing of all deaths, if we stick to all the meanings of the word: it is a death that is miserable, pitiful, and distressing as well as embarrassing and contemptible. The sainted Catherine of Alexandria, Barbara, Agnes of Rome, Perpetua, and Felicitas could tell how they were broken in rounds, scratched, mutilated, and above all, maliciously and scornfully mocked, while they were thrown to the beasts in the circus and the brothels.

St. Peter, by crucifying himself upside down, allowed himself to be humiliated for a change. Out of shame that he had again and for the last time denied his Lord by fleeing from Rome, and therefore in a humble effort not to imitate his sacrifice, and not to lay claim to the unexalted dignity of a death which was itself to be shameful and inglorious. And which appeared to be something marginal: having been smothered on the periphery of civilization and the fringes of Roman letters, under the apparent indifference of their own Father and the unwillingness of the disciples to stand near Christ.

The canonized could tell the story. Although... could they? Doesn't it also apply to them that by the spectacle and glory of their death, „they have already had their reward“ (Mt. 6:5), and the followers of Christ are thus somehow not qualified, not quite? Where in the New Testament does it say that we should or must follow Christ even to Calvary, since He sacrificed Himself for us and for the last time? Isn't it - that is, when he somewhat suspiciously asks James and John if they can „drink of the cup that [he] is to drink (Mk. 10:38)“ - that their nod of assent to their zeal a line later is after all somewhat lukewarm, especially when Christ adds in the same breath that „to grant places on my right or my left is not my business; those places belong to those for whom they are prepared“?

Martyrdom is embarrassed even by these shamelessly awkward questions, especially when it is itself a question of its kind. This is brilliantly captured in Difficulties and Grace by Simone Weil († 1943), who herself became a martyr in a painful effort to be faithful to Christ, where the Peters tend to flinch:

„To remain faithful to Christ was difficult [in early Christianity]. It was faithfulness for nothing. It was far easier to remain faithful to Napoleon until death. Later on, it was far easier for the martyrs to remain faithful because there was already a church, a power with early promises. We die for that which is strong, not for that which is weak, or at least for that which, though momentarily weak, maintains an aura of strength. Loyalty to Napoleon on St. Helena was not loyalty in vain. To die for that which is strong takes the bitterness out of death. And at the same time, it's full price.“

Weil is characteristically suspicious of martyrdom and puts the notion of misery against it, by which we imagine experiencing the very suffering bottom of creation and abandonment by God without one - not unlike Christ on the cross - ceasing to love him faithfully, a bit like Ted Chiang's Job in the short story Hell is the Absence of God. Let us think misery, then, while retaining the word martyrdom: which is scandalous precisely because it is latently nonsensical, or downright stupid, too close to contempt, prosecuting good and evil villains on Christ's right and left, from whom it is in the Saviour himself indistinguishable in a moment of extreme need.

However, let's do a little subtotalling: while suicide and euthanasia have received some glorification as acts of free, or „reasonable“ or even „decent“ decision („after all, I'm not going to bother anybody“), and even murder - especially when perceived as just - claims the dignity of a revolting act in the name of ideas, while idealistic death on barricades of all kinds is aristocratic if only as opposed to merchant calculations, in the name of what does a Christian martyr die?

And it's not just a matter of a principled defiance of faith in the face of a story that seems at least implausible to the point of absurdity („blessed are those who have not seen and believed“). It is not the agonizing question that Conscience poses to Joan of Arc in Besson's film, namely, „How could you... that the Creator of heaven and earth and all living things needs just... You?“ Who wanted your sacrifice? Christ? He told you? And you're sure it was Him?

Who can be sure, then, that he has not been swept away by his pathos, or - especially if Weil's Christianity is maddening, even downright indecent, in its identification with misery, its incomprehensible and anti-social radicalism - that he has not sacrificed himself like a buffoon?

And then there is the impossible task of following in the footsteps of the glad tidings while not acting out... Into which, along with all the images of martyrdom, enter Katarina's paintings, which in their way wrestle with the similarly impossible task of bearing witness to the suffering that cannot and perhaps should not be looked at unless we are at least a little, at least indirectly, involved in it.

I take it that the paintings on display testify to a double reckoning: with the suffering of women, which Catherine witnessed directly and indirectly and which affects her, and with the very figuration of suffering, which in the paintings on display intuitively moves from the naivety of the Roman catacombs to the wounding of the painting itself, which encapsulates the fallen ugliness and rawness of an embarrassing death: whether through the torture of figures collapsing into crumpled paint or the unpleasant yet unglamorous colouring of gaping wounds in which blood mixes with dust and dirt.

In the distant, very distant echo of martyrdom, it is a discord that cannot be resolved in its entirety, for the heart of painting commands a small iconoclastic heart attack: to pay homage to the martyrs with a message that is both glorious and unglamorous, and to add to that, to prevent the suffering body from becoming an idol and thus to complete its destruction by making the image of misery a woeful image. In other words in other words, to expose the body of the martyr to the ultimate injustice, which is - to paraphrase Susan Sontag's words in her essay „With the pain of others before our eyes“ - its dissolution in a general indictment of human cruelty, of human barbarism as such.

One can thus agree with Chesterton's observation from Orthodoxy, namely that the martyr is „noble precisely because, however much she might renounce the world or damn mankind, she affirms the last bond with the world and dies so that someone or something may live.“ Perhaps only that martyrdom, which we might call that suffering which is a critical awareness of suffering itself, unwittingly renounces that nobility.

For are or are not even those who have survived to take on someone else's shame or to carry their own or someone else's cross just a little longer also martyrs? What if Peter had not allowed himself to be crucified for a similar reason? Does it not also apply to the martyrs, especially the nameless ones, whether in Ukraine or anywhere else where suffering swallows names, that in proportion to their humility, pride, and woe, they „know not what they do?“ And isn't that what is embarrassing in the indictment of human cruelty?

**Mgr. Ondřej Váša, Ph.D.,
theorist of visual culture**